

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA
Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine

Izvješće
o provedbi Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini za
2007. godinu – područje Federacije Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 31. januar/siječanj 2008. godine

Na temelju članka 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine ima obvezu praćenja i nadgledanja provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini na području Federacije Bosne i Hercegovine i najmanje jednom godišnje o tome izvješćuje Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. Radi izrade izvješća o poduzetim aktivnostima mjerodavnih tijela vlasti (od općine do Federacije) i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ženskih ljudskih prava, zatraženi su podaci o njihovim aktivnostima u 2007. godini radi provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH.¹

Na temelju analize dostavljenih podataka daje se pregled aktivnosti:

1. Aktivnosti povjerenstava za jednakopravnost spolova domova Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i skupština kantona

Povjerenstvo za jednakopravnost spolova Zastupničkoga doma Parlamenta Federacije BiH radilo je na provedbi svih domaćih i međunarodnih dokumenata što se odnose na prava i status žena. Gotovo je u cijelosti realiziran Program Povjerenstva te ostvarena suradnja s Agencijom za ravnopravnost spolova u BiH, Gender Centrom Federacije BiH i federalnim ministarstvima. Povjerenstvo se angažiralo na umrežavanju žena Parlamenta Federacije BiH, te zajedno s Povjerenstvom za jednakopravnost spolova Doma naroda Parlamenta Federacije BiH organiziralo zajedničko radno tijelo, koje će raditi na implementaciji Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Također, analizirana je implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova.² Članovi/ice Povjerenstva zalagat će se da se zakonski osigura posebna zaštita žena koje su na trudničkom bolovanju, a kod porodiljskoga odsustva da sačuvaju i imaju siguran povratak na svoje radno mjesto.

Također, od kantonalnih skupština³ traženo je da dostave izvješće o aktivnostima koje je povjerenstvo/odbor za jednakopravnost spolova poduzelo u 2007. godini na provedbi Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, uključujući i aktivnosti na provedbi Gender akcijskoga plana BiH i Zaključnih komentara i preporuka UN komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena.

U Kantonu 10-Livno, Odbor za jednakopravnost spolova uradio je analizu o zastupljenosti spolova u tijelima vlasti na razini Kantona, u svih šest općina, javnim poduzećima, ustanovama, institucijama i dr. Podaci govore da nije svugdje napravljen balans između muškaraca i žena, ali i da ima struktura, poput Općine Livno, gdje ima više uposlenih žena nego muškaraca, dok je u Vladi Kantona puno više muškaraca nego žena. Uspostavljena je

¹ Općinska vijeća, općinski načelnici, povjerenstva za jednakopravnost spolova općinskih vijeća, kantonalne vlade i povjerenstva za jednakopravnost spolova skupština kantona, povjerenstva za jednakopravnost spolova oba doma Parlamenta Federacije BiH, općinski sudovi, kantonalni sudovi, kantonalna tužiteljstva i nevladine organizacije. Od sudova i tužiteljstava zatraženi su podaci samo o procesuiranim slučajevima prema članku 27. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i članku 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine (nasilje u obitelji).

² Reagirali su na porast trgovine unutar granica BiH, povezali se s povjerenstvima koja se bave istom problematikom u okruženju i u Europi, djelovali na poboljšanje svih zakona koji se bave gender pitanjima.

³ Izvješća su dostavila samo povjerenstva za jednakopravnost spolova skupština Sarajevskog, Zapadnohercegovačkog, Zeničko-dobojskog, Tuzlanskoga kantona i Kantona 10-Livno.

suradnja s NVO, prati se provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Podnesena je inicijativa za donošenje Zakona o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama.

U Kantonu Sarajevo, Komisija za ravnopravnost spolova Skupštine Kantona uradila je gender analizu zastupljenosti žena i muškaraca u Skupštini Kantona, tako da trenutačno u Skupštini Kantona Sarajevo ima 11 žena što procentualno iznosi 30%. Naročitu pozornost Komisija je posvetila proračunu Kantona Sarajevo, s naglaskom na gender senzitivnost proračuna i posebice financirane projekte za žene i ženske nevladine organizacije, kao i financiranje potreba iz oblasti ženske zaštite, zatim Zakonu o visokom obrazovanju s posebnim naglaskom da se u taj zakon unesu stavovi iz studije koju je radila Agencija za ravnopravnost spolova u BiH i gender centri. Također, podržan je stav da se u Zakonu o prekršajima korištenje usluga prostitucije smatra prekršajem, te da se propiše odgovarajuća sankcija, dok je prihvaćena stavka da se ženama omogući kupovina i nošenje rasprskavajućih sprejeva. Prilikom izrade Strategije upošljavanja prihvaćen je stav da se u upravnim i nadzornim vijećima što ih imenuje Vlada Kantona Sarajevo ispoštuje i kvota prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH. Donesen je Akcijski plan protiv nasilja, te su u proračunu planirana sredstva za Sigurnu kuću. Odvojena je određena svota novca Interreligijskom centru, za tiskanje doktorskoga rada Zilke Spahić Šiljak, o jednakopravnosti spolova.

U Zapadnohercegovačkom kantonu Odbor za pravdu, upravu, ljudska prava, slobode i jednakopravnost spolova nije raspravljao o temama glede Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. U Zeničko-dobojskom kantonu Komisija nije imala sastanaka, osim jednog konsultirajućeg.

U Tuzlanskom kantonu je Komisija za jednakopravnost spolova uradila sljedeće:

- ostvarila je kontakt s nevladinim organizacijama;
- ostvarila suradnju s povjerenstvima općinskih vijeća Tuzlanskoga kantona. Na zajedničkom sastanku razmijenjeni su programi rada, ali i istaknuta potreba organiziranja seminara koji bi bio edukativne naravi za članove povjerenstava, te se očekuje pomoć Gender Centra F BiH u organiziranju takvog seminara;
- data je potpora novoj Vladi u pogledu zastupljenosti žena;
- uključila se u kreiranje rebalansa, nacrta i prijedloga proračuna Tuzlanskoga kantona zahtijevajući da se osiguraju sredstva za mamografiju neosiguranih žena, edukaciju nastavnoga osoblja na gender pitanjima, implementaciju članka 100. Zakona o socijalnoj zaštiti (osiguranje sredstava od jedne godine neuposlenim porodicama), ali nijedan prijedlog nije usvojen;
- razmatrane su predstavke građanki koje su se žalile na zlostavljanje na radnome mjestu;
- ostvarena je suradnja s ministrom za rad i socijalnu politiku radi zbrinjavanja četvero napuštene djece;
- zaključci sa sastanka o implementaciji Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH u organizaciji Gender Centra F BiH ugrađeni su u Analizu o stanju ljudskih prava što je razmatrana na Skupštini Tuzlanskoga kantona;

- na inicijativu Komisije je u okviru Ministarstva zdravlja Tuzlanskoga kantona odobren projekt Asocijaciji udruga za brigu o pacijenticama oboljelim od karcinoma dojke u BiH;
- uputila Vladi Kantona zaključak da se u sve zakone, dokumente, pravilnike i ostale pravne spise uvedu gender komponente, ali oni se još uvijek pišu u muškome rodu.

Također, navodi se da još uvijek ne postoji gender senzitivna baza podataka, kao ni baza podataka koja govori o obrazovnoj strukturi građana/ki kao i stupnju pismenosti.

2. Aktivnosti federalnih ministarstava

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike dostavilo je informaciju da prikuplja i evidentira statističke podatke sukladno članku 18. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Iz ovoga ministarstva naročito ističu da je u 2007. godini s aspekta unapređenja jednakopravnosti spolova i zaštita žrtava rata, ostvarivanje prava po novom propisu o zaštiti civilnih žrtava rata, žrtava seksualnoga zlostavljanja i silovanja u Federaciji BiH, po kojem je pravo po ovome osnovu ostvarilo 370 osoba, uglavnom žena i to u sedam kantona Federacije BiH, što je puno manji broj od najavljivanog u udrugama logoraša i udrugama što se bave pružanjem pomoći ovoj kategoriji ratnih stradalnika.

Napominje se da su uočene određene nepravilnosti u provođenju zakona u Unsko-sanskom kantonu, točnije u općinama Velika Kladuša i Bihać, gdje se isplaćuju iznosi manji od zakonom predviđenih na štetu nositelja prava. Ističe se da se u ovome kantonu pripadnicima vojske „AP Zapadna Bosna“ i članovima njihovih obitelji onemogućava prikupljanje potrebne dokumentacije i tako uskraćuje ostvarivanje prava civilnim žrtvama rata i žrtvama seksualnoga zlostavljanja i silovanja.

Ističe se problem nedostatka u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, točnije članku 76.a, u kojem se uskraćuje ostvarivanje prava korisniku napuštanjem teritorija Bosne i Hercegovine, dulje od tri mjeseca, što je u suprotnosti s Ustavom BiH i međunarodnim konvencijama o zaštiti ljudskih, građanskih i socijalnih prava. To se navodi stoga što je stvarno najveći broj žrtava seksualnoga zlostavljanja i silovanja napustio Bosnu i Hercegovinu iz mnogobrojnih razloga, a u najvećem broju slučajeva razlog je nemogućnost zaštite privatnosti i doživljenog iskustva u sredini koja je tradicionalna i umnogome opterećena predrasudama. Zbog neosiguravanja zaštite podataka, kako u državnim tijelima koji vode postupak, tako i u udrugama koje su uspostavljene za pružanje pomoći ovim žrtvama rata, samo mali broj žena, a nijedan muškarac, nije ostvario pravo na novčanu naknadu - mjesečno osobno novčano primanje u iznosu od 514,00 KM.

Parlament Federacije BiH je temeljem inicijative Federalnoga ministarstva rada i socijalne politike donio zaključak da se pripreme izmjene i dopune postojećeg Zakona o socijalnoj zaštiti.

Također, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, zajedno s Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite RS je u okviru projekta «Potpora razvitku politike u oblasti invalidnosti» pripremilo i Vijeću ministara BiH uputilo na usvajanje dokument «Elementi politike u oblasti invalidnosti u BiH», koji su u svim dijelovima bili gender senzitivni, odnosno,

gender pitanje je bilo jedan od pet kriterija pri formuliranju buduće politike u oblasti invalidnosti.

Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica

- je poštujući obveze utvrđene Zakonom o ravnopravnosti spolova što se odnose na donošenje novih ili izmjenu postojećih zakona radi usklađivanja s odredbama ovoga zakona, u fazi donošenja Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji BiH dostavilo je prednacrt Gender Centru F BiH na mišljenje i dobijene primjedbe i sugestije ugradilo u tekst Zakona prije njegova usvajanja;
- prilikom vođenja osnovne i centralne evidencije o broju raseljenih osoba i povratnika na području Federacije BiH osigurano je vođenje ovih statističkih podataka razvrstanih prema spolu;
- radi provedbe Gender akcijskoga plana Bosne i Hercegovine, u onom dijelu koji se odnosi na ovo ministarstvo, ističe se da prilikom realizacije svojih programskih aktivnosti vrlo često kao korisnike donacija imaju žene i na taj način dijelom se provode mjere na poboljšanju socijalno-ekonomskog statusa žena.

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije ističe da je radi postupanja po GAP-u BiH vodilo računa da svaki od zakona, podzakonskih propisa i drugih akata donesenih u 2007. godini bude usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti spolova.

3. Aktivnosti kantonalnih vlada

Od svih kantonalnih vlada, Vlada Zeničko-dobojskog kantona i to Ministarstvo za gospodarstvo i Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline dostavili su imena osoba imenovanih za gender pitanja.

Pozitivan primjer je i Ministarstvo zdravstvene i socijalne politike Srednjobosanskog kantona koje je izvijestilo Gender Centar da je, postupajući prema preporuci Gender Centra, izdvojilo značajna sredstva za potporu radu općinskih centara za socijalni rad.

Prema izvješću Ministarstva za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona u 2007. godini na području ovog kantona evidentirani su pokušaji seksualnog uznemiravanja učenica (gimnazija, dvije osnovne škole).

4. Aktivnosti općinskih tijela

Prema podacima Gender Centra, u 67 općina uspostavljena su povjerenstva za jednakopravnost spolova kao stalna radna tijela općinskih vijeća koja su bila okosnice svih aktivnosti poduzetih u 2007. godini na provedbi Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH na područjima tih općina. Jedan broj općinskih vijeća razmatrao je Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine kao i zaključne komentare i preporuke UN komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena koje je Komitet utvrdio prilikom razmatranja državnoga

izvješća prema Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena.⁴ Pozitivni primjeri aktivnosti na lokalnoj razini su i aktivnosti povjerenstava za jednakopravnost spolova općina Maglaj, Ključ, Jablanica i Novi Grad Sarajevo koje su razmatrale kompletnu problematiku jednakopravnosti spolova u oblastima koje tretira Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine⁵, i utvrdile konkretne aktivnosti na provedbi Gender akcijskoga plana.

Na inicijativu Općinskoga povjerenstva za jednakopravnost spolova Općine Široki Brijeg, uspostavljena je gender senzitivna baza podataka u okviru realizacije Akcijskoga plana suzbijanja rada na crno koju je usvojila Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, a provela Federalna uprava za inspekcijske poslove u suradnji s drugim mjerodavnim tijelima. U okviru provedbe ovoga akcijskog plana izvršeno je ukupno 2358 kontrolnih pregleda u kojima je kontroliran 65381 uposlenik. Zatečeno je 2907 osoba koje su radile na crno, od čega 69% muškaraca i 31% žena. Međutim, ukazujemo na to da Gender Centar nije istraživao dublje koji su razlozi ovoga omjera, odnosno koje su oblasti obuhvaćene inspekcijskim pregledom i dr. Značaj ove aktivnosti je u tome što će ona postati redovita kroz čitavu godinu dana, a Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je prihvatila inicijativu da podrži izradu jedinstvenog informacijskog sustava koji će predstavljati jezgro pokazatelja što će se koristiti u prevenciji i sprječavanju rada na crno.

Interesantno je navesti primjer rada Komisije za jednakopravnost spolova Općinskog vijeća Goražde koja aktivno sudjeluje u procesu predlaganja kandidata i kandidatkinja za dodjelu javnih općinskih priznanja, dok su članice Komisije dio radnoga tima Centra civilnih inicijativa u izradi strategije za veće sudjelovanje žena u javnome životu u Općini Goražde.

Prema izvješću dostavljenom od općinskih struktura Općine Zenica vidljivo je da su poduzete sljedeće aktivnosti:

- potpisan Sporazum između Općinskog vijeća, Načelnika i nevladinih organizacija koje djeluju na području Općine Zenica radi uspostave jasne, efikasne i transparentne procedure međusobne suradnje;
- potpisan Protokol o saradnji u radu «Sigurna kuća i savjetovanište za žene, djecu žrtve nasilja u porodici» između Općine Zenica i NVO «Medica Zenica»;
- potpisan Protokol o saradnji na unapređivanju efikasnije psihosocijalne zaštite u cilju zbrinjavanja žrtava nasilja na području Općine Zenica, između Općine Zenica, JU Centar za socijalni rad Zenica i NVO «Medica Zenica»;
- ostvarena suradnja sa NVO «Centar za pravnu pomoć ženama» koja pruža pravnu, kao i pomoć pri zapošljavanju i ostvarivanju svih drugih prava žena bez obzira na socijalni, imovinski i drugi status. Općina je ovoj organizaciji stupila na korištenje

⁴ Općinska vijeća općina Jablanica, Novi Grad Sarajevo, Maglaj, Tuzla, Visoko, Trnovo, Bugojno, Donji Vakuf, Zavidovići, Široki Brijeg i Ključ.

⁵ Tako Općina Maglaj ima Gender akcijski plan Općine Maglaj u kojem su date aktivnosti lokalnih tijela vlasti u svih petnaest oblasti vlasti koje tretira GAP BiH kao i pregled izvršenih obveza tijekom 2007. godine. Ovaj Gender akcijski plan temelji se na općinskim dokumentima kao što su: Strategija razvoja Općine 2006.-2011. godine, Strategija upravljanja ljudskim resursima, Akcijski plan za mlade 2007.-2008. godine i dr.

Općinsko Vijeće Jablanica usvojilo je program mjera radi postizanja jednakosti spolova u svim oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine Jablanica (čl. 21. st.1. al.1., Zakona o ravnopravnosti spolova). Između ostalog, u Općini Lukavac usvojen je Akcijski plan i program rada Povjerenstva koje je amandmanski djelovalo na nacrt proračuna te mu je za njegov rad za 2008. godinu odobren iznos u visini od 5.000 KM.

poslovni prostor bez naknade. Općina je i drugim nevladinim i humanitarnim organizacijama ustupila na besplatno korištenje prostore za njihov rad.

U okviru dostavljenih izvješća jedan broj općinskih povjerenstava ističe potrebu tješnje suradnje s Gender Centrom Federacije Bosne i Hercegovine u okviru planiranja svojih godišnjih planova rada ili poduzimanja konkretnih aktivnosti.⁶

Na inicijativu Gender Centra u 19 općina⁷ općinski načelnik je imenovao i kontakt osobe koje će surađivati s Gender Centrom u provedbi Gender akcijskoga plana Bosne i Hercegovine i Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

U okviru provedbe zaključaka s održanih sastanaka u sjedištima svih deset kantona na kojima je razmatrana provedba Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine obratio se sa zamolbom svim općinskim načelnicima da poduzmu aktivnosti i u proračunskim sredstvima osiguraju sredstva za rješavanje problema u oblasti nasilja u obitelji na području općine (poboljšanje uvjeta rada centara za socijalni rad, osiguranje sredstava za privremeni smještaj žrtava nasilja u sigurnu kuću s područja te općine, iznalaženje prostora za privremeni smještaj nasilne osobe i dr.). S tim u svezi Općinsko vijeće Općine Doboj Istok izvješćuje Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine da je na inicijativu Općinske komisije za jednakopravnost spolova pokrenuta inicijativa da se privremeno nasilne osobe smjeste u prihvatni centar «Duja» s tim da se u općinskom proračunu za 2008. godinu osiguraju sredstva za tu namjenu.

U okviru ove problematike iz izvješća dostavljenog iz Općine Donji Vakuf vidljivo je da je u programu rada općinskoga načelnika ove općine za 2008. godinu uvrštena i analiza stanja o pojavama domaćeg nasilja na području Općine i poduzimanje konkretnih mjera na rješavanju kadrovske i materijalne opremljenosti Centra za socijalni rad.

Na temelju uvida u dostavljene podatke može se također konstatirati da su na prijedlog općinskih povjerenstava za jednakopravnost spolova poduzimane u jednom broju općina i sljedeće aktivnosti:

- promovirana su rješenja sadržana u Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH, bilo putem općinskih medija, bilo kroz izravan razgovor članova i članica povjerenstava na organiziranim sastancima u mjesnim zajednicama. Vezano uz ovu aktivnost interesantan je način rada Općinske komisije za ravnopravnost spolova Općinskoga vijeća Srebrenik koja je izradila letak u kojem se na vrlo pregledan i jasan način daje pregled temeljnih pojmova iz oblasti gendera, kratki sadržaj Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i djelokrug Komisije za ravnopravnost spolova koji je distribuiran široj javnosti na području Općine Srebrenik. U okviru svojih aktivnosti Komisija se opredijelila i za provedbu ankete o jednakopravnosti spolova na području Općine kojom je obuhvaćeno 100 građana/građanki Općine Srebrenik (50 muškaraca i 50 žena). Na temelju ove ankete dobiju se podaci o mišljenju ispitanika/ispitanica o tome da li su uposleni i koju dužnost obavljaju na radnome mjestu, podaci o podjeli rada u kući između žene i muškarca, podaci o obvezama iz obiteljskoga i radnoga života kao i podaci o tome da li

⁶ Općinsko povjerenstvo općina Visoko, Jablanica, Novi Grad Sarajevo, Srebrenik i Ključ.

⁷ Općine Visoko, Kalesija, Olovo, Donji Vakuf, Bosanska Krupa, Ilijaš, Konjic, Zenica, Doboj Istok, Kiseljak, Kakanj, Bugojno, Stari Grad Sarajevo, Tešanj, Jablanica, Ilidža, Busovača, Doboj Jug i Dobretići.

su bili žrtva seksualnoga nasilja ili žrtva nasilja u obitelji. Planirano je da se ova anketa sukcesivno provodi kako bi se moglo pratiti koliko se podigla svijest o jednakopravnosti spolova na području ove općine. Čini se da ovakav način komuniciranja s građanima/građankama može biti vrlo koristan pa bi ga mogla koristiti i povjerenstva u drugim općinama;

- u jednom broju općina izvršeno je usklađivanje općinskih statuta sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, u okviru aktivnosti usklađivanja općinskih statuta sa Zakonom o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- u jednom broju općina (Široki Brijeg, Lukavac i dr.) organiziran je besplatan pregled mamografijom za sve žene s područja tih općina. U Općini Lukavac provedena je akcija edukacije žena o temi «Rano otkrivanje i liječenje ženskih malignih oboljenja», pokrenuta je inicijativa za kupovinu mamografa te je osiguran besplatan ginekološki pregled za 100 najugroženijih žena;⁸
- u svim općinama izvršena je analiza statističkih podataka o broju zastupljenosti žena i muškaraca kako na rukovodećim radnim mjestima tako i u ukupnome broju uposlenih u općinskim službama i u javnim ustanovama. Rezultat te aktivnosti, primjerice, u Općini Jablanica je zaključak što ga je donijelo Općinsko vijeće da se vodi planska kadrovska politika u smislu da najmanje 40% pripadnika/pripadnica jednog spola bude zastupljeno u općinskoj administraciji i drugim institucijama i organizacijama iz javnoga sektora na području Općine Jablanica;
- uspostavljeni su oblici suradnje s nevladinim sektorom u cilju međusobnog jačanja kapaciteta na polju provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Tako se, primjerice, u izvješću Općine Orašje navodi da je Općina dodijelila prostorije za rad nevladinim udrugama na besplatno korištenje, kao i da su u Proračunu općine za 2007. godinu osigurana sredstva za rad nevladinih udruga, što je rezultat šire javne rasprave o izradi Nacrta proračuna za 2007. godinu

5. *Aktivnosti pravosudnih tijela*

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine dopisom se obratio svim kantonalnim sudovima, kantonalnim tužiteljstvima i općinskim sudovima da dostave izvješće, glede provedbe članka 27., a u svezi s člankom 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kao i podatke glede članka 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije BiH», br. 36/03, 21/04, 69/04 i 18/05), za razdoblje od 01.01.2007. godine do 31.12.2007. godine.

⁸ Gender akcijski plan; Poglavlje X: Zdravlje, prevencija i zaštita.

Prema podacima koje su dostavili svi kantonalni sudovi, uočeno je da su samo u tri slučaja⁹ rješavani predmeti po žalbama i to dva puta vezano uz kazneno djelo iz članka 222. Kaznenoga zakona F BiH, a u jednom slučaju vezano uz kazneno djelo iz članka 27. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, s tim da su tuženi u dva slučaja bile osobe muškoga spola, a u jednom slučaju osoba ženskoga spola.

Podaci su također zatraženi i od svih kantonalnih tužiteljstava. Svih deset kantonalnih tužiteljstava dostavilo je tražena izvješća.

Jedino je Kantonalno tužiteljstvo Tuzlanskoga kantona imalo dvije prijave glede članka 27., a u svezi s člankom 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, te su podignute dvije optužnice, pravomoćno je izrečena jedna presuda, počinitelji ovih dvaju kaznenih djela tri su osobe muškoga spola, a žrtve su bile dvije žene, te jedno dijete.¹⁰

Na temelju podataka koje je dostavilo svih deset kantonalnih tužiteljstava, a vezano uz članak 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine, zaprimljena je 781 kaznena prijava, podignuto 414 optužnica, pravomoćno je izrečeno 257 presuda dok je u 284 slučaja postupak u tijeku. Žene su kao žrtve navedene u 712 slučaja, a muškarci u 66 slučajeva. U Zeničko-dobojskom kantonu kao žrtve navedena su četiri roditelja. Napominjemo da sva tužiteljstva nisu dostavila podatke razvrstane prema spolu.¹¹

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine također je zatražio od svih općinskih sudova podatke vezane uz članak 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine, i to:

- a) broj zaprimljenih tužbi;
- b) broj procesuiranih predmeta;
- c) broj pravomoćno izrečenih presuda;
- d) broj nepravomoćno izrečenih presuda;
- e) broj predmeta koji su u tijeku.

Podatke je dostavilo 26 općinskih sudova¹².

Na temelju dostavljenih podataka, vezano uz članak 27., a u svezi s člankom 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kod općinskih sudova nije bilo optužnica.¹³

Na temelju analize dostavljenih podataka vidljivo je da je ovih 26 općinskih sudova, vezano uz članak 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine, zaprimilo ukupno 399 tužbi, od čega su procesuirana 323 predmeta, pravomoćno je izrečeno 177 presuda, nepravomoćno su izrečene 73 presude, a 161 predmet je u tijeku.¹⁴

Jedan je broj predstavnika sudova izvijestio Gender Centar Federacije BiH da upisnik ne sadrži rubrike na temelju kojih se traženi podaci trebaju razvrstati prema spolu,

⁹ Kantonalni sud u Sarajevu, Kantonalni sud u Goraždu, Kantonalni sud u Tuzli.

¹⁰ Detaljna statistika po indikatorima predstavljena je u tabeli. **Privitak 1.**

¹¹ Detaljna statistika po indikatorima predstavljena je u tabeli. **Privitak 2.**

¹² Podatke nisu dostavili općinski sudovi u Tuzli i u Sarajevu.

¹³ Detaljna statistika po indikatorima predstavljena je u tabeli. **Privitak 3.**

¹⁴ Detaljna statistika po indikatorima predstavljena je u tabeli. **Privitak 4.**

te će Gender Centar pokrenuti inicijativu kod mjerodavnih federalnih tijela da se u sudbeni upisnik uvedu i ove rubrike.

Također su općinski sudovi trebali dostaviti i podatke u svezi s provedbom Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji («Službene novine Federacije BiH», br. 22/05 i 51/06).

Dvanaest općinskih sudova zaprimilo je, u svezi sa Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, ukupno 78 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, izrečeno je 17 zaštitnih mjera, a 31 žrtva je zaštićena izricanjem zaštitnih mjera.¹⁵

Tri općinska suda¹⁶ navela su da su svi zahtjevi, osim jednog, podnijeti protiv osoba muškoga spola, izuzev u jednom predmetu gdje je prijava podnesena protiv osobe ženskoga spola, a u svim predmetima žrtve nasilja bile su osobe ženskoga spola, osim u jednom slučaju, gdje je bila jedna žrtva muškoga spola.

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine dopisom se obratio Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova/Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, da dostavi izvješće, u svezi s provedbom Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji («Službene novine Federacije BiH», br. 22/05 i 51/06) a koje kantonalna ministarstva unutarnjih poslova imaju obvezu voditi sukladno čl. 18. i 19. Pravilnika o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su u mjerodavnosti policije («Službene novine Federacije BiH», br. 9/06), na razini Federacije.

Iz podataka što ih je dostavilo Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova/Federalno ministarstvo unutarnjih poslova vidljivo je da je od kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova podneseno 46 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, od toga je izrečeno 20 zaštitnih mjera, a broj žrtava koje su štice provedbom zaštitnih mjera je 20.

Također, od Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova/Federalnog ministarstva unutarnjih poslova traženi su podaci vezani uz članak 222. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije BiH», br. 36/03, 21/04, 69/04 i 18/05) o broju podnesenih kaznenih prijavi, odnosno o broju podnesenih izvješća tužiteljstvu.

Prema dostavljenim podacima, prijavljena su 1093 kaznena djela nasilja u obitelji (članak 222. KZ F BiH), od kojih je u 647¹⁷ slučajeva mjerodavnom tužiteljstvu podneseno izvješće o počinjenom kaznenome djelu.

6. Aktivnosti nevladinih organizacija

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine dopisom se obratio nevladinim organizacijama da sukladno članku 24. stavak 2. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni

¹⁵ Detaljna statistika po indikatorima predstavljena je u tabeli. **Privitak 5.**

¹⁶ Općinski sud u Velikoj Kladuši, Općinski sud u Sanskom Mostu i Općinski sud u Konjicu.

¹⁷ MUP Srednjobosanskoga kantona i MUP Kantona 10-Livno nisu naveli broj podnesenih izvješća o počinjenom kaznenome djelu.

i Hercegovini («Službeni glasnik BiH», br. 16/03) dostave Izvješće o provedbi Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kako bi Gender Centar te informacije uvrstio u svoje godišnje izvješće koje dostavlja Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Od nevladinih organizacija, kojima je upućen dopis, odgovore su dostavile NVO «Ključ budućnosti», «SOS Kinderdorf», «Žene sa Une», «Fondacija lokalne demokratije», Prihvatilište za žene i djecu u nevolji «Mirjam», «Žene ženama», «Vesta», «Forma F», «Medica Zenica» i «Žena BiH».

Iz njihovih se izvješća može zaključiti da su sve organizacije radile na promociji društva jednakih mogućnosti i dale su veliki doprinos u promociji ženskih ljudskih prava kao i zaštiti tih prava. Slijede neke od njihovih aktivnosti:

Neke su udruge održale edukativne radionice s ciljem promocije Zakona o jednakopravnosti spolova u BiH.¹⁸

«Forma F» je u partnerstvu s nevladinom organizacijom «Udružene žene Banjaluke» uradila poster kampanje, okrugli sto, TV emisiju i radioemisiju.

Realizirajući svoje redovite aktivnosti, SOS Kinderdorf obrađuje i teme vezane uz nediskriminaciju, nasilje i jednakopravnost spolova.

Udruga «Žene sa Une» u suradnji s Privrednom komorom USK osnovala je «Akademiju ženskoga poduzetništva» te planira educirati žene za otvaranje i vođenje malih i srednjih biznisa. Navode da, što se tiče senzibilnosti građana za poštivanje Zakona o jednakopravnosti spolova, glavni problem nije tradicionalizam već ekonomska i politička nemoć žena.

Udruga «Žene BiH» provela je istraživanje u Mostaru na temelju kojeg je utvrđena niska razina stanja svjesnosti problema diskriminacije po osnovu spola.

Fondacija lokalne demokratije sudjelovala je u realizaciji niza projekata, i to:

- «SOS crvena linija», uvedena je SOS linija za pomoć žrtvama nasilja. Na telefon, dostupan 24 sata, do kraja 2007. godine obratilo se 3723 građana i građanki;
- «Zelena linija», uvedena je telefonska linija za promociju mogućnosti ostvarivanja prava građana i građanki BiH na život bez nasilja;
- «Ti to možeš», osigurava izravnu zaštitu djevojkama žrtvama nasilja u skloništu namijenjenom bosanskohercegovačkim državljanima, starosne dobi između 12 i 18 godina;

¹⁸ «Forma F» u okviru projekta «Edukacijom do eliminacije i nasilja nad ženama», te projekt «Partnerstvo za jednake mogućnosti» u partnerstvu sa GC F BiH, kao i udruga «Ključ budućnosti» s realizacijom projekta pod nazivom «Mi znamo šta hoćemo, koji se realizira na području općina Ključ i Sanski Most. Kao rezultat toga, urađena je analiza statuta obje općine i akcijski plan za postizanje jednakopravnosti spolova u oblasti samoupravnoga djelokruga Općine Ključ, dok je u Općini Sanski Most u tijeku izrada istog, te je urađen Gender priručnik. Udruga «Vesta» je u okviru projekta «Promocija reforme pravosuđa i edukacija civilnoga sektora o utjecaju reforme za poštivanje prava žena u BiH» organizirala 3 radionice u Tuzli, Sarajevu i Banjoj Luci radi pružanja profesionalne pomoći i davanja točnih informacija o reformi pravosuđa i njenim implikacijama na zaštitu prava žena, kao i unapređenja suradnje pravosudnih institucija i nevladina sektora u cilju podizanja svijesti građana/ki o mogućim načinima ostvarivanja njihovih prava.

- «Mobilni tim» posjećuje obitelji bivših korisnika/ica skloništa u svrhu praćenja stanja u obitelji. Tijekom 2007. godine obavljene su 24 posjete;
- «Akcijski plan u prevenciji, borbi i zaštiti protiv nasilja u obitelji» ima za cilj razvitak sustavne strategije u prevenciji, borbi i zaštiti od nasilja u obitelji;
- «Prevencija nasilja među adolescentima», projekt namijenjen učenicima osmih razreda i nastavnom osoblju pet osnovnih škola s područja Općine Centar, ima za cilj putem predavanja upoznati učenike i nastavnike s problemom nasilja među adolescentima, kao o javnom problemu, a ne određenog pojedinca, informirati ih o načinima prepoznavanja nasilja i kome se obratiti;
- Fondacija lokalne demokratije kroz projekt «Snaga je u tebi» osigurava zaštitu osobama s preživjelim iskustvom nasilja u obitelji, razvija sustav zaštite žrtava zlostavljanja i stvaranje mreže nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom. Tijekom 2007. godine ukupan broj korisnika/ica iznosio je 93 osobe i to 40 žena i 53 djece.

Prema podacima šest nevladinih organizacija što u svome sastavu imaju i sigurne kuće/skloništa u koja se smještaju žrtve nasilja u obitelji, u 2007. godini u ovim skloništima privremeno je boravilo 265 žrtava nasilja u obitelji, od čega 41,5% u Sigurnoj kući/skloništu koja djeluje u sastavu Fondacije lokalne demokratije.¹⁹

Udruga «Medica Zenica» na području Općine Zenica uradila je anketu u kojoj su od institucija²⁰ zatraženi odgovori o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Također, urađena je analiza ankete te su navedene poteškoće s kojima se susreću institucije u radu, kada je u pitanju problematika s kojom se suočavaju žrtve nasilja u obitelji, a dati su i prijedlozi i preporuke za unapređenje postupaka i zaštite žrtava nasilja u obitelji.²¹

Udruga «Vesta» implementirala je niz projekata koji su tretirali rodnu tematiku od kojih su sljedeći bili u svezi s Gender akcijskim planom:

- «Gender senzitivno proračuniranje», s ciljem uvođenja procedura gender senzitivnog proračuniranja u BiH sukladno GAP-u, što ujedno znači i realizaciju dijela operativnoga plana gender mehanizama u BiH;
- «Monitoring medija u prezentaciji rada političarki na području Tuzlanskoga kantona» analizirani su mediji u dijelu prezentacije rada političarki u izbornome i postizbornome razdoblju. Analiza je publicirana u brošuri «Gender, mediji i izbori»;
- «Kampanja za poštivanje prava djece i žena u BiH putem mreže KRIK» utemeljena je mreža lokalnih koordinatora za razvitak i implementaciju kampanja, s ciljem uspostavljanja platforme za zagovaranje poštivanja prava djece i žena u BiH.

Udruga «Žene ženama» u cilju zagovaranja i implementacije Rezolucije UN-a SCR 1325 u BiH uradilo je projekt «Monitoring implementacije Rezolucije UN-a SCR 1325 u BiH». Ovaj projekt predstavlja nastavak aktivnosti koje je udruga poduzela u suradnji s

¹⁹ Nevladine organizacije koje u svom sastavu imaju sigurne kuće/skloništa su: «Žene sa UNE»-Bihać, «Medica Zenica»-Zenica, «Vive žene»-Tuzla, «Žena BiH»-Mostar, «Mirjam-Caritas»-Mostar i «Fondacija lokalne demokratije»-Sarajevo.

²⁰ Institucije na temelju čijih odgovora je urađena analiza: Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Policijska uprava Zenica, Općinski sud Zenica, Kantonalno tužilaštvo Zenica, JU Centar za socijalni rad Zenica, Centar za mentalno zdravlje Zenica, Stručna industrijska škola Zenica i NVO-Centar za pravnu pomoć ženama Zenica.

²¹ Cjelokupna analiza upitnika. **Privitak 6.**

partnerima i uz blisku suradnju sa UNIFEM-om. Na temelju procesa monitoringa može se zaključiti da je u 2007. godini realizacija ženskih ljudskih prava u Bosni i Hercegovini posebice u ruralnim zajednicama teška. Prema izvješću, građani/ke nisu upoznati s definicijama ili opsegom ljudskih prava, te je rodno uvjetovana diskriminacija rasprostranjena na svim razinama i unutar svih sektora društva u Bosni i Hercegovini.